

Introducere

În discuțiile cu Livia Dimulescu apare mereu întrebarea reflexivă: „nu știu dacă mă fac înțeleasă”. Aceasta e dorința ei: de a se face înțeleasă. Textul de față e o țâșnătură provenită din nevoia de adâncă percepție; el a apărut după ce autoarea și-a adulmecat și și-a dospit amintirile, iar imaginile, rând pe rând se transformă în tăcute ritualuri de echilibrare a ființei.

Femeia la cincizeci de ani este o bătălie cu timpul care-i perceput ca un cariu ce-i ronțăie viața. Conviețuim, spune autoarea, într-o permanentă stare de „contra cronometru” depășind mereu sentimentul de a nu fi prea târziu. Cu fiecare text poetic în parte, își descoperă încet toate brazdele, toate cărările și toate ridurile, prin incizii interioare adânci, uneori dureroase, dar mereu lucide. Ambientul domestic creează o dantelărie „scut”, unde personajele, gardienii unui univers familial, au un dialog în surdina, mereu presărat cu ființe angelice care sușotesc între ele și care, de fiecare dată, au grijă să-i așeze destinul pe drumul cel bun. Cititorul, îndeosebi cel feminin, este inclus în această atmosferă de album cu amintiri în sepia, dar, paradoxal, în locul impresiei de sentiment melancolic-depresiv, el descoperă, prin similitudine, o matriță umană regenerabilă, puternică și rezistentă. Și vede cum, peste combinația unică de cicatrice cu noi mlădițe, trec adieri de esențe tari, pure, de mușcată ori garofițe de piatră: un tratament regal antineliniști.

(Ivone-Marlen Scărlătescu, prietenă, scriitoare)

***

Mama mi-e prietenă de când mă știu. Dar ne-am împrietenit cu adevărat când am descoperit cărțile. Cuvintele au pus temelia legăturii noastre. Citeam și vorbeam despre viață.

Când eram adolescentă, citeam amândouă de parcă l-am fi apucat pe Dumnezeu de-un picior. Weekendurile ne prindeau în vârful patului, cu câte-un roman în mână. Trăiam în lumea scriitorilor canonici și a scriitoarelor melancolice și marginalizate. Citeam entuziasmate, amândouă complice la un mic lux pe care ni-l permiteam în plină sărăcie: să ne cumpărăm din când în când cărți și să avem liniștea să le terminăm. Discuțiile porneau din lumile paralele și coborau în intimitatea experiențelor noastre. La intersecția dintre ele, aflam nuanțele, contextul, nedreptățile. Turnam cafea în cești și plângeam. Și râdeam. Apoi scriam.

Astăzi, prietena mea face cincizeci și cinci de ani și nu s-a oprit nici din citit, nici din scris. Îi mulțumesc că mi-a făcut o așa introducere în viață și că m-a învățat unul dintre cele mai importante exerciții în fața haosului: să-mi construiesc echilibrul prin cuvinte.

(Venera Dimulescu, fiică, jurnalist la *SCENA* 9)

***

Dincolo de un neobișnuit simț al realului ce se adâncește, plonjând în suprareal, prima impresie pe care o lasă cea mai recentă scriere a Liviei Dimulescu este diversitatea formulilor lirice. În cartea sa, autoarea ape-

lează la o paletă largă de exprimare, realizând texte de cea mai bună factură: poeme, prozo-poeme, tablouri și pseudoevocări. Foarte vizuale, tangibile, pipăibile, textele au o picturalitate subtilă.

Femeia la cincizeci de ani este o scriere de maturitate deplină a Liviei Dimulescu, de rotunjire a viziunii și de libertate a expresiei. Teme diverse și consacrate, cum ar fi dragostea, viața, însingurarea, renunțarea, acceptarea, familia, tinerețea, prietenia sunt abordate cu asumare și cu un simț bun al firescului. Scriitoarea își trece simțirile și reflecțiile prin filtrul unui zâmbet trist, marcat de o ascuțită luciditate. În lumea creată de ea, un univers bogat și pe alocuri oniric metaforele tronează. Este un amestec de lirism și trăire frustră, fără ca fantezia să-și piardă vreodată busola, căci scriitura curge egală cu sine, în limpezimi de flux și reflux, iar tentația întâmplărilor de viață se împletește cu aceea a gândului dublat de emoție, într-o senzitivitate pe alocuri copleșitoare, de sorginte bacoviană.

Marii scriitori ruși, iar, dintre personajele celebre, Oblomov și Anna Karenina par a fi modelele preferate ale Liviei Dimulescu. Autoarea fixează izolarea în propriul trup sau creionează rătăcirile pe „țărături străine”, în decorurile confuze ale temerii și vinovăției. Uneori își întinde aripile cu încredere în visul trăit la maxim, alteori se încarcă de apatie și stagnare. Tonul este, în ansamblu, elegiac: singurătatea, nevrozele, dezamăgirile, căderea în vis și căderea în sine făcând ca imaginarul creat să se aștearnă în fața ochilor cititorului cu o mare putere de sugestie. Forța regeneratoare a vieții, încrederea în oameni și în principiul binelui aduc însă și secvențe luminoase care chiar dacă pregnant nostalgice, sunt totuși recuperatoare.

Când arabescurile aparțin sentimentului, fraza este arborescentă, ca o pânză de păianjen care agață tot ceea ce i se ivește împrejur; altele, cuvintele se sedimentează în nuanțele evocării, în tonuri solare sau în nuanțele de brun al pământului de acasă, în special când apar în scenă membrii familiei: mama, tata, bunica și alte persoane dragi.

În ciuda titlului care anunță o protagonistă - exponentă a feminității, aflată, iată, la vârsta deplinei înțelepciuni în interiorul cărții nu descoperim doar o lume a femeilor sau o lume alcătuită preponderent din femei, ca în prozele din volumul ***Gri în echilibru*** sau în alte proze ale sale, căci aici se prefigurează o lume completă, dar a sa, a Femeii. „Femeia la cincizeci de ani are propriul ei peron”, afirmă Livia Dimulescu. Personajul central se definește ca aceea „axis mundi” în jurul căreia se ordonează trăirile prezente, trecute sau, prin reflexie viitoare, adică tumultul existenței, cu preaplina sa.

(Diana Trandafir, prietenă, poetă, membrăUSR)

Livia Dimulescu scrie despre îngerii ei, albi și negri, dar nu scrie în alb și negru, ci foarte nuanțat, căci ajunge în profunzimi.

Primul înger, multicolor, este ea însăși; un înger între fel de fel de oglinzi. De ea desprinsă, se privește în toate oglinzile în același timp, se ascultă în toate respirațiile, își pândește gândurile și vorbele și le trece într-un raport tot către ea.

Întâmplător, suntem și noi pe-acolo. Ca să mergem cu ea pe lumea cealaltă să vedem ce mai fac ai ei și să cunoaștem lucruri esențiale, cum ar fi aburul mămăligii sau scârțâitul leagănelui.

Ce de femei interesante! Bunica Paraschiva, mama, poștărița, femeia-casă, femeia-obiect-umeraș, femeia-copac, femeia-pământ, femeia-animal-catâr, femeia-gară, femeia-peron, femeia-pod, femeia-atlas, femeia-carte de istorie...

Printre femeile vizibile, printre îngerii, demonii și oglinzii, în spatele și în fața lor, atinși sau presimțiți stau bărbații. Pe ei trebuie să-i găsiți alături de mulțimea de femei la diverse vârste, convertite într-o singură vârstă: cea poetică.

(Luminița Dascălu, scriitoare,
redactor fondator al revistei literare *Poem Caffè*)

Femeia la cincizeci de ani
are copacul doldora de fotografii.
Zugrăvește constant
casa în care lipsesc oglinzi.
La baza copacului,
cresc din ce în ce mai multe
cruci,
sub care morții sforăie,
se dau cu nămol,
se-nghesuie să primească
iertare și mir.
Femeia la cincizeci de ani
nu mai are puful fin
sub aripile rămase înfipte
în albumele cu fotografii.

Femeia la cincizeci de ani se uită la unghiile lăcuite dimineța, la cafea. Gunoierii adună leșul smocurilor de păr pe care ea îl aruncă seara când, în fața oglinzii, pieptănul cu țepi rari ca o greblă cară pământul dintre firele de păr. Noaptea, ies licuricii pitiți în părul despletit, ies și fluturii cap-de-mort cu câte un ochi gigantic fixat pe fiecare aripă. Unghiile lăcuite dau pământul la o parte, ca pe o plapumă, de sub care iese trecutul - cernoziom - în care primăvara își pune răsaduri: bulbi îmbibați de lacrimi. Unghiile vopsite în roșu nu sângerează când creierul se despică în două emisfere egale, între care silueta femeii se plimbă agale, alee bine conturată cu șisuri de garofițe de piatră... Drumul e încă lung, dar pietruit, sub pietre colcăie melci și ierburi strivite de vânt; părul femeii se încâlcește în ele, când se-apeacă să culeagă câteva garofițe de piatră. Le pune pe cap ca pe o coroană a victoriei și-și continuă drumul anevoios, pe care-l zărește și-n zațul de cafea, dimineța, când pune amprenta degetului mare în viitor; parcă vede un luminiș sau doar o rază de soare care-i mângâie pe creștet cununița din garofițe de piatră.

Azi-noapte – o aripă de înger
și mâna stângă.
M-am sprijinit în ea.
Luna coborâse pe umeri,
Mă împovăra.
Pământul mă ținea
de mână
și cânta între mama și tata.
eu,

aripa
și Dumnezeu.

Femeia la cincizeci de ani învață un alfabet nou. Doamna învățătoare e serioasă, cu fața ca un sloi de gheață. Deschide catalogul în fiecare an, elevii sunt indisciplinați, chiulesc des și pleacă în Rai. Băncile au câte o clepsidră ca un far care amintește de timp și de nisip. Și de pământul tasat unde învățătoarea, neînduplecată, îi trimite pe toți elevii neatenți, mai toți analfabeți. În bănci, e încă lume multă, învățătoarea are un glas strident și vocea ei împrumută tonalitatea unui pescăruș care țipă de foame. Femeia întoarce clepsidra în fiecare an, își face teme, cântă colinde de Crăciun și participă la excursiile școlare. Înainte să treacă un hop, o grijă, când frica o strangulează, ea iese în recreație. Mama și tata se țin de mâinile, încrucișate. Ea se-așază în hamacul lor și se leagă până când cerul i se lipește de frunte și prinde curaj să intre în clasă, să stea în bancă. Învățătoarea deschide catalogul și femeia se ridică în picioare: „Prezent!”

Clepsidra macină timp și nisipul e fin.

Am o casetă cu bijuterii. Gablonțuri cu sclipici. Mi-aș dori ca poemul acesta, pe care-l simt mereu, în noiembrie, să încapă acolo, să-i găsesc un culcuș. Sau în urechea scoicii care se reflectă în oglindă. Sub pernă, de ce nu?! Ca o creangă de busuioc de care se agață disperările unei fete bătrâne. De lustră, da, îl atâră de lustră și, ori de câte ori intră vântul pe sub ușă, el să se legene. Poemul ăsta e în vârful pixului, pot sta cu el între degete minute în șir: îl

aștept ca pe Moș Crăciun în Ajun, cu bradul împodobit cu omul de zăpadă la poartă. Poemul acesta se diluează în fiecare an, se stafidește, l-aș putea strecura în cozonac ca pe un răvaș, musafirul îl deschide și citește. Nu-i încântat, poemul nu este despre un viitor armonios, ci e cel mai trist poem despre atâtea lucruri pe care nu le-nțelege. Poemul acesta e tristețea lucidă a unei zile de noiembrie, când totul pare un inel ieftin, cu câteva pietre strălucitoare; îl ascunzi în caseta cu gablonțuri, ți-e rușine să-l scoți la vedere.

Ce păpușar neîndemânatic te mânuiește, femeie? O fi bătrân și nu poate să ridice mâinile. Bâlciul tău îl obosește. Amețește când vede căluții cum se-nvârt în cerc. Cercuri în cercuri, fiecare se veselește în comedia lui. Ce păpușar atent ai deasupra capului, femeie? Știe repertoriul pe de rost, e un orator bun, tot pământul îl ascultă când e cutremurat de câte-o grijă. În locașul lui, ține câte un jurnal pentru fiecare: pe ani, zile, secunde. Din când în când, câte o șuviță de păr stă mărturie între pagini că ai avut câteva cumpene. Atunci, el era prea obosit și te-a lăsat mai mult în genunchi. Firele străvezii cu care-ți mânuiește destinul au înțeri-acrobați agățați în ghirlandă. Ei țin echilibrul când cerul se-ntunecă și câte o furtună împrăstie în bâlci pericolul. În bâlci, toată lumea strigă, așteaptă scamatorii de duzină, îndrăgostiții se dau în lanțuri, pe tarabe se vând amintiri, e un aproape-departe în vânzoleala asta fără sfârșit. Păpușarului îi plac culorile vii, tihna celor care vând nimicuri, hazul cu care își vând viața ca pe-o marfă oarecare. Ce păpușar plin de umor te mânuiește, femeie? Și răbdător ca un bunic care te-așază pe genunchi și scoate din buzunar o carte veche. Ciulești urechile și povestea curge de la sine.

Spre deosebire de mama, tatăl meu a fost veșnic tânăr. Așa a și murit. Retrospectiv, nu mi-l pot imagina bătrân. Roșu în obraji tot timpul anului, pedant și energic, mirosind a parfum bulgăresc, of, bulgariiăștia, mereu cu un pas în fața noastră în comunism: bărbierit zilnic și scrobit de mama până la batistă, culegea viața, oamenii, banii și petrecerile oriunde se afla. Prietenii roiau ca muștele, curtea și casa noastră erau în permanență pregătite de un prânz cu șapte-opt persoane, de o cină care se prelungea până spre două noaptea, la care mai pica și câte un lăutar cu acordeonul sau fotograful urbei, immortalizând pahare cu vin (excepțional, de Dealul Mare), tăierea porcului în aburi de țuică fiartă sau nenumăratele nunți și botezuri la care tata era așezat în capul mesei. Lăutarul trebuia să-și înceapă cântarea cu „Radu mării, Radule” și era răsplătit până în zori. Eram deja în clasa a XI-a, iar tata credea că sunt într-a IX-a. Nu-mi aduc aminte decât momentul când semna carnetul cu note și punea un mare semn de întrebare la limba rusă, unde aveam doar 9. Obligat de Ceaușescu să termine liceul la seară, a apelat la mine să-i scriu lucrarea la rusă - el copia literele de tipar și era în permanență respins. Tata avea umorul în buzunarul de la piept, pofta de viață îi ieșea prin toți porii, rămânea suspendată ca un vălătuc în care se-mpiedicau cel puțin trei-patru prieteni în fiecare zi. Lustruia toată încălțăminteaa cu cremă, avea grijă ca butoaiele cu vin și țuică să fie bine spălate, vopsite și așezate în beci – butoaiele sunt și acum, pictate și datate – în ele intrau peste o mie de litri de vin. Se grăbea dimineața să ne-aducă pâine fierbinte, pe care o arunca în pat, peste noi, ca să ne trezească. Pofticios până

în străfunduri, lacrima la orice poveste de viață emoționantă. „E filotim ca tine”, îmi spunea mama, sorbindu-l din ochi.

Femeia la cincizeci de ani
are mâinile legate
la spate.
De ele atârnă îngerul alb,
Transparent.
Îngerul negru îi curăță
vene, îi face o transfuzie zilnică
de tinerețe
care se-adună ghem, în obraji.
Noaptea,
cade buimacă, îngerii o dezleagă.
Cu ochii în sus,
din culorile lor,
atârnă de tavan un pui de înger gri,
pe care-l așază
pe perna din dreapta.

Femeia la cincizeci de ani are părul lung. E un arbust uriaș, sub care cunoscuții se-ascund, deapănă amintiri, împletesc, când au timp, cosițe lungi. Din ele fac coșuri în care pun câte o sticlă cu vin, prescuri, lumânări și bomboane fondante, pe care le împart copiilor sărmani. Femeia și-a lăsat părul lung ca să-și acopere anii când i-a fost frig; sau ca un așternut cald în care se strecoară, noaptea, călători hoinari. De fiecare fir, atârnă povești hazlii sau bizarerii. Ține la îndemână și o cutie cu primul ei

smoc de păr, tăiat de nași pe când abia împlinise un an. Părul coboară toți anii ca pe tobogan, intră în fiecare album cu fotografiile pe care familia îl răsfoiește vara. Iarna, femeia se-nvelește în el, vara o găsește cu mii de cosițe blonde, cu funde, agrafe și bani de argint care murmură un cântec de clopoței lăsați de izbeliște, la cheremul vânturilor.

Femeia nu pleacă nicăieri fără părul ei, de aceea, dacă îl piepteni cu răbdare, observi că pe firul de păr stau la taclale toate viețile ei. Foarte rar, când viața dă semne de oboseală, o coafeză retează câte un centimetru din el. Restul se-așează într-o cutie cu amintiri și vântul îl înalță ca pe un copil bătrân.

Îmi doream o frățioară, să mă joc și să-i vorbesc. Mă plimbam de-a lungul și de-a latul curții, sub bolta de viță-de-vie și nu m-aveam decât pe mine. A adus barza și frățioara, părea prea mare pentru o barză, dar dacă mă gândeam bine, parc-am văzut-o lângă fereastră cum așeza coșul de rafie sub o tufă mare de mâna-Maicii-Domnului. Mama era transparent de albă și mi-a așezat-o în brațe. Cu un cap rotund și ochii cât două cepe, sora mea plângea continuu. Pe ea n-o cumpăraseră de la țigani pe-o sită cu mălai. „Dacă nu ești cuminte, te dau la țigani.” „Te-am luat pe-o sită cu mălai.” Mi se părea că sunt exagerat de cuminte, Alina nu. Ea plângea cât e ziua de mare, tata era mândru și înfocat ca un curcan: - „Băiatu' lu' tata”... – și eu legănam pe picioare, o legam cu niște curele ca să nu cadă din căruț și-i puneam pe cap „gădilata” – căciula fără de care nu adormea. Peste zi, trebuia să dorm cu ea și se trezea după zece minute, trăgându-mă de pleoape să se

asigure că am adormit. Mi-a ocupat mult timp pe la șapte-opt ani, era răsfățată și drăgălașă, avea tot ceea ce-mi lipsea mie. Părul îmi crescuse lung și sârmos, Alina mă alerga cu foarfeca să mi-l taie. Mi-aduc aminte că, pe la optsprezece ani ai mei, mă ajunsese din urmă, aveam aceeași statură, ten, ochi, păr... tata abia ne recunoștea de departe; Alina a fost preferata lui, „nu-i luau câinii mămăliga din gură”, era singura care-l înfrunța: „Azi am luat un patru, ai auzit?” Nu-i păsa, prietenoasă și curioasă, intra în lumea adulților cu nonșalanță, le imita gesturile, ticurile, avea teatrul în sânge. Poate că par povești neverosimile, dar tata, când era în comă, n-a reușit să plece dintre noi până n-a venit Alina de la București – unde se ascunsese de veștile noastre rele zile în șir – și l-a mângâiat pe fruntea inconștientă.

Femeia la cincizeci de ani
are o oală de lut
cu gânduri,
pe care o îngroapă în
pământ
Ele îi ies în întâmpinare
Afară,
se-agață de crengi
ca liliecii
noaptea, se strecoară
ca hoții
în oala de lut
unde e răcoare
Se dezbracă,

întunericul
e haina cu care
adoarme
femeia la cincizeci de ani.

Noi nu mai avem timp să dospim amintiri. Mestecenii trăiesc laolaltă, noi suntem nucii singuratici de la poartă. Albușele cu fotografiile vor fi pline la jumătate, inima bate în retragere, trupul se-acoperă toamna de frunze; sunt prea multe de desfrunzit ca să faci loc unui mugure. Sunt prea scurte toamnele ca să-ți citești toate poveștile, nu avem atâtea lemne să trosnească iarna în soba lângă care ne-am putea tolăni ca să ne-amintim de Andersen, de Cuore; când să te mai întreb ce-ți place? Tandrețea iese din vocabular, viața ne dă peste cap, ce să întreb mai întâi: „Ți-a plăcut geografia la școală? Ai plâns când un personaj dintr-o carte suferea de moarte? Vorbești mult la cafea? Ai avea răbdare să presăm un trandafir într-o carte? Și, mai ales, ai intuit când mă doare? Când să ne găsim o zi să-ți povestesc ceea ce-mi place? Unde să mă strecor, ce notă muzicală indispensabilă aș putea fi pe portativul vieții tale? „Poate că ar trebui să înjumătățim: și cafeaua, și povestea, și dorința. Restul îl acoperim cu frunze”.

Știi, mamă, când plouă, stai în mușcată. Sari de pe o petală pe alta, ești slabă ca o stafie – nu cred că există stafii grase – și tata te ține mândru după umeri. Ai o rochie din mătase naturală care nu se șifonează. Multicoloră, abia te deslușesc dintre petale. Doar tivul e descusut, să nu uit să-ți aduc aminte.

De-atunci aveai o desagă cu poveri și o târai după tine. Te iau din mușcată și vreau să facem o piramidă cu palmele. Tu ți le așezi peste ale mele, ca să mă simt protejată. Apoi, ne îmbrățișăm cum știm amândouă, adică faci o za dintr-un lanț care mă-nfășoară de la glezne, lanțul are lacăt și cheia o punem în ghiveci – vecinii nu sar gardul să ne fure îmbrățișarea.

Am putea să-ntindem o masă lungă ca aceea pe care am urcat-o-n pod (în pod încă mai miroase a porumb, câte un păianjen îmi mai aduce aminte de tine) - să-i invităm pe toți oamenii cu care ne-am îmbrățișat. Tu știi să faci plăcinta aceea cu brânză, eu ornez salata boeuf, tata trage vinul din butoaie, bunica adună pătrunjelul pentru ciorbă și bunicul deja e abțiguit la ora zece. O să fie o hărmălaie mare, nu ne vor ajunge fețele de masă din damasc și vecinii se vor aduna la poartă. Toată lumea se va îmbrățișa cu noi, of, ce obosite o să fim!

Stai liniștită, toate trec, doar îmbrățișare ca a noastră nu are nimeni.

N-o să știi niciodată adevărul despre mine. Nici eu nu-l știu. Pot fi femeia blândă și să te-ascult o săptămână. Te primesc în iatacul meu ca pe un oaspete: aici, în adăpostul meu, sunt româncă pur-sânge. Știu cum trebuie să învălui o stare, să dau brânci unei nemulțumiri, pot să las cuțitul să taie-n carne vie, nu strig, mă vindec rapid. Te las să intri pe toate ușile, dormi în camera cea mai bună, merg tiptil să nu deranjez, îmi scot hainele atunci când mă vrei, mă-mbrac ca o doamnă din înalta societate: știi multe.

Dar nu încerca să fii rege peste regatul meu. N-ai înțelege cum să te porți cu supușii, nu cunoști legile, semnele de circulație, labirinturile mele nocturne și s-ar părea ciudățenii. E mai cinstit așa: să ne cunoaștem doar atât cât să nu mai fim singuri.

Ce-ar fi să nu ne mai gândim la iubire? Efemerul să șteargă toate amintirile. Carnea s-ar frăgezi, așa, lipsită de memorie. Mi-ai lua fiecare deget și i-ai da un nume. Mi-ai urmări șira spinării și-ai căuta nisip, acolo unde crezi că mi-au crescut dune sau două dealuri molcome. Ai fi alpinistul care ar așeza în vârful lor bont steagul libertății. Sau orice semn care să delimiteze teritoriul: ești primul cuceritor. Apoi, am căuta lucruri, nimicuri trecătoare: o păpădie în care să suflăm, un fulg din pernă; am putea să cronometrăm cât de repede cade o frunză sau să așteptăm la fereastră primul fulg de nea. Începem să ne pipăim cu vorbele, tu știi (de unde oare?) că nu-mi place să vorbesc la prima cafea, că-mi fac griji din orice: ai un fel de a-mi lua neliniștea din suflet – rămâne un gol pe care-l umplu cu recunoștință; dar cel mai mult ne place să fotografiem apusul. Efemerul ne e mai aproape acum, ne gustă pe-ndelete, știm să ne respirăm pe rând. Seara, îți citesc dintr-o carte cu povești; în albumul cu fotografii e ultimul crepuscul. Și o poză alb-negru cu noi.

Pașii femeii de cincizeci de ani mășăluiesc: de la un pat la altul, oasele obolesc. Genunchii rotunzi se-ndoaie mai greu când coboară treptele zilelor până la creștetul morților. Ea poartă o pălărie roșie ca să nu i se vadă